

Sund seksualitet og opdragelse

Hvornår udvikles børns seksualitet? Hvornår skal vi svare kort på spørgsmål, og hvornår skal vi tale om følelser? Hvordan undgår vi at intimidere børnene? Og hvordan håndterer vi

teenagerens og det unge menneskes behov for viden?

AF HEIDI HANSEN

Fra omkring treårsalderen har børn en kønsbevidsthed, som ofte udvikles lige efter jebvidstheden og "selvstændighedsalderen". Barnets oplevelse af køn handler om at være "ligesom mor" eller "ligesom far". Der kan være en periode, hvor det er vanvittigt morsomt at sige frække ord, som barnet fornemmer, at de voksne reagerer på ved at blive forlegne, pinlige eller vrede. Barnet forstår ikke betydningen af disse ord, men siger dem for at fremkalde og nyde reaktionen. En egentlig seksualitet i form af et seksuelt begær udvikles, ifølge antroposofien, først i forbindelse med kønsmodningen.¹

¹ Her er antroposofien uenig med den freudianske teori, som mener, at også små børn har en seksualitet, og søger seksuel tilfredsstillelse.

Kønsroller

Fra den første oplevelse af eget køn til puberteten udvikler børnene en stadigt mere nuanceret oplevelse af, hvad det vil sige at være pige eller dreng. Den udvikling foregår ud fra, hvad børnene lærer ved at se på og efterligne voksne. Altså hvordan far og mor opfører sig, og hvordan andre voksne og større børn gør.

Når børnene leger sammen sker der en afstemning af normer for, hvad der er "tøset" og "drenget", og hvad der er kvinderoller og manderoller (som fx "far-mor-og-børn-lege"). Her opdrager børnene hinanden indbyrdes. Disse normer bliver til grundlæggende antagelser om, hvad der er god og dårlig opførsel, og hvordan "man" gør i en række af livets forhold, herunder hvordan "man" forholder sig til køn og kønsroller. Her er det ikke helt ligegyldigt, om de voksne har et øre med i, hvad der foregår under disse lege. Hører man f.eks. at et barn foreslår vold som straf til dukken, så er der god grund til at gribe ind.

Almindeligvis viser børnene ikke interesse for seksuelt samvær med hinanden eller med sig selv. Erfarne børnehavepædagoger fortæller om, at der kan være en kort periode i børnehaven, hvor man leger "bolle-lege". Her skal man ikke være bekymret, med mindre det foregår i hemmelighed. Lege, som foregår i det offentlige rum, er almindeligvis ikke forbundet med krænkelser og grænseoverskridelser. Se i øvrigt boksen om tegn på, at et barn er krænket.

«Den hormonelle udvikling starter stadig tidligere. Der er mistanke om, at det skyldes hormonlignende stoffer i vores miljø og fødevarer.»

Tegn på at et barn er krænknet

- Barnet viser en seksualiseret adfærd (rør ved voksnes kønsorganer, gnider sig op ad voksne, taler seksualiseret voksensprog).
- Barnet tager initiativ til seksualiserede lege/overgrebslignende adfærd i hemmelighed,
- Barnet bliver urenlige, hvor det før har været helt renligt,
- Barnet udvikler angst for at falde i søvn om aftenen og angst for at sove alene, hvor det tidligere har været uden problemer,
- Barnet er angst for at opholde sig det sted, hvor det bliver krænknet (vil ikke derhen),
- Barnet er ked af det, knugget og trækker sig ind i sig selv.

Flere af disse tegn skal være til stede før at det kan indgå i overvejelserne, om barnet er blevet seksuelt krænknet. Her er det vigtigt med den åbne samtale mellem skole og hjem.

Hormonel udvikling

I dag begynder den hormonelle udvikling almindeligvis i 11-12 års alderen, afhængigt af arvelige faktorer og det miljø, som barnet lever i. Den hormonelle udvikling starter desværre tidligere og tidligere, af årsager som man endnu ikke kan dokumentere. Der er mistanke om, at det skyldes hormonlignende stoffer i vores miljø og fødevarer.

Den første del af den hormonelle udvikling foregår meget på det indre plan. Barnet får mange flere nuancer i sine oplevelser af verden

omkring sig, og et stadig mere rigt indre følelsesliv. I starten opleves det som et tab af uskyld; pludselig kan børnene se os voksne og vores skyggesider tydeligere. Indefra mærkes det som en voldsom følelsesmæssig ommøblering. Børnene står meget alene med det, og har af gode grunde ikke et sprog til at tale om, hvad der foregår. Ofte føler barnet sig fremmed over for de ændringer, som sker fysisk. Der kan fx være en periode, hvor de ikke vil vise sig nøgne, og hvor de ønsker at låse døren til toilettet. Det er selvfølgelig vigtigt at respektere disse ønsker.

Opdragelse af store børn/teenagere

I teenageårene må de voksne på den ene side stå til rådighed med gode svar, når det efterspørges, og på den anden side undlade at grine af, kommentere eller omtale teenagerens tilstand. Det er ikke sjovt at blive kommenteret og fniset af, heller ikke når det er far og mor, der gør det. Det er også vigtigt, at de voksne tillægger sig en overmåde stor tålmodighed med at "komme igennem" de mere apatiske perioder. Apatien skyldes almindeligvis ikke modvilje eller trods, men at man har svært ved at komme i forbindelse med sig selv.

I 12-15 års alderen er det stadig muligt at nå de unge, når de selv vil det. Der vil være perioder, hvor de ikke orker at snakke med de voksne, og hvor de tager afstand fra forsøg på at tale om intime eller følelsesmæssige forhold. Det skal man respektere – og så stille sig til rådighed, når de er klar til det. Her kan de lidt endnu finde ud af at tale med forældrene, og vil også gerne høre forældrenes mening, også selvom de ikke selv efterspørger det.

Unge og seksualitet

Mange unge har svært ved at forbinde sig følelsesmæssigt med den seksualitet, som de møder på fx internettet eller i pornografien. Nogle unge tror, at det er et sandt billede af, hvad man skal praktisere, før at være med eller for at være normal. Det er meget vigtigt at få givet de unge et mere nuanceret billede af, hvad der er normalen i et følelsesmæssigt forhold, og hvornår det er ok at sige fra.

Fra omkring 15 års alderen vender mange unge sig væk fra forældrene, og søger deres erfaringsgrundlag hos kammerater og andre voksne, hvor de står mere frit følelsesmæssigt. De efter-

spørger møder med voksne, som kan tale om seksualitet og følelser med en vis nøgternhed og uden at blive pinligt berørt – og især uden at blande deres eget følelsesliv ind i samtalen.

Skolen skal sørge for en kvalificeret seksualundervisning, som både omfatter viden om stoffet og samtale om de mere følelsesmæssige emner. Som underviser kræver det øvelse at kunne varetage denne opgave. Når det lykkes at formidle og stille sig til rådighed med viden og forståelse, så får de unge mennesker mulighed for at udvikle et nuanceret syn på seksualitetens væsen og på deres egen normalitet. Og det er guld værd!

Børn og unges seksualitet

Ca 3 år	3-9 år	10-12 år	13-15 år	15-19 år
Opdager eget køn. Undersøger eget kønsorgan og kigger på de voksnes. Lærer at sige de første frække ord og nyde de voksnes reaktion.	Indøver kønsroller i rollelege som fx "far-mor-og-børn". Fniser eller griner, når de voksne kysser. Er kortvarigt optaget af den seksuelle akt, griner af det eller siger "adrr". Leger med børn af begge køn. 7-9 år: Foretrækker mere og mere at lege med eget køn.	Øget bevidsthed om eget køn. Søger venskaber med eget køn. Er pinligt berørt over voksnes seksualitet. Føler sig intimideret af seksualitet i det offentlige rum. Er sværmerisk forelsket på afstand (fx i idoler eller ældre drenge).	Er genert over egen krop. Er nysgerrig og søger viden om kærlighed og seksualitet. Intimideres af voksensnak om seksualitet (fx vitser og hentydninger). Er voldsomt forelsket på afstand og lider i sin forelskelse. Venskaber er stadig vigtigere end kærester. Kærester handler om at holde i hånd og kysse. Seksuel tilfredsstillelse foregår alene.	Stort fysisk begær og stor kapacitet, Er meget optaget af seksualitet (alene eller med kærester). Ønsker at fuldbyrde kæresteforhold. Ønsker at være sammen med kæresten hele tiden. Står meget åben for påvirkning i forhold til "hvad der er normalt". Oplever den første sorg over kæresteforhold som ikke bliver til noget eller ikke lykkes.

Heidi Hansen er antroposofisk heilpraktiker og arbejder med irisanalyse, antroposofisk medicin og samtaleterapi. Kontakt: heidi@helsepraksis.dk.